

Utfordringsnotat 16. januar 2011

”Naturhuset i Tromsø”

samhandling for naturopplevelser og friluftsliv i nord

Sammendrag

Natur- og friluftsansjoner i Troms ønsker gjennom samlokalisering og koordinert drift å skape et kraftsenter for natur, friluftsliv og landskap i nord. Dette vil gi viktige løft innenfor regionens omdømme, folkehelsearbeid, publikumstjenester om natur og friluftsliv, samt kompetanse på natur, friluftsliv og landskap i nord. Vi søker politisk samarbeid med Tromsø kommune, Troms fylkeskommune og statlige myndigheter om etablering og drift av ”Naturhuset i Tromsø”.

Bakgrunn

Folkehelse er velferdssamfunnets hovedoppgave og mål for samhandlingsreformen som gjelder fra 1. januar 2012. Så vel det offentlige, som enkeltindivid og familier kan spares for store belastninger og kostnader ved å satse på friluftsliv og naturopplevelser som metode for forebygging og rehabilitering.

Forskning knyttet til natur og miljø i polområdene står sterkt med Framsenteret og UiT, og med etableringen av Arktisk Råd vil Tromsø bli et knutepunkt i internasjonal miljøpolitikk. Det er en viktig anledning til å styrke den folkelige dimensjonen og regionens spesielle tur- og naturtradisjoner.

Vakker natur, fjell, fjorder og friluftsliv er viktige merkevarer for Tromsø by og regionen for øvrig. Dersom satsingen på folkehelse og reiseliv skal lykkes i nord, krever det organisering innen natur og friluftsliv på en annen måte enn i dag. Ved å gi et løft for kompetanse på natur, friluftsliv og landskap i nord, kan man utløse et uutnyttet potensial med mer aktivitet og ivaretagelse av natur.

Med enkle grep som samlokalisering og koordinert drift, og ved å etablere et naturturistkontor og velorganiserte publikumstjenester, vil vi kunne skape et unikt kraftsenter for natur- og friluftsliv i byen. Vi tilbyr landsdelshovedstaden en unik tjeneste og søker politisk samarbeid om etablering og drift av ”Naturhuset i Tromsø”.

Aktørene bak initiativet

er fylkeslag og lokallag av landsdekkende organisasjoner som Den Norske turistforening (Troms Turlag), Norges Jeger og fiskeforening (Tromsø Jeger og fiskerforbund), Naturvernforbundet (Naturvernforbundet i Troms), Forum for Natur og Friluftsliv (Forum for Natur og Friluftsliv Troms) og Friluftsrådernes Landsforbund (Ishavskysten friluftsråd). Vi representerer mange tusen medlemmer og sitter med verdifulle kunnskaper og tilbud til allmennheten. ”Naturhuset” vil kunne romme flere innen natur- og friluftslivmiljøet.

Muligheter og utfordringer

Ved å styrke hverdagsfriluftslivet for folk flest kan vi sammen gjøre forebygging og mestring til vår bys spesialitet innen folkehelse.

Tromsø og regionen byr på storslått og variert natur som gir bolyst, livsglede og gode opplevelser for befolkningen. Den vakre naturen og de rike friluftsmulighetene er en del av identiteten og benyttes aktivt i markedsføringen av Troms og Tromsø. Disse unike omgivelsene tiltrekker seg turister fra hele verden som vil oppleve naturen, både skjærgården ut mot storhavet, rafting i elvene, klatring, ski og topturer i bratt terreng - og ofte med høy risikofaktor. Den økte aktiviteten spesielt i fjellene, har gitt stor slitasje i sårbar natur, samt alvorlige ulykker knyttet til snø, is og bratt terreng. Organisasjonene er aktive innen redning og forebygging gjennom bl.a. kurs, informasjon, tilrettelegging og aktiviteter.

Det er viktig å få mange ut, samtidig som vi skal ta vare på sårbar natur. Så vel vernede områder som viktige friluftsområder trenger en aktiv forvaltning. Presset på naturen i Troms er stort, avstandene store og i dag har frivillige liten innflytelse og medvirkning i beslutningsprosessene rundt vern, inngrep og utbygging. Regjeringens nordområdesatsing gir økte utfordringer for natur, friluftsliv og

Naturvernforbundet

landskap i Troms. De frivillige natur- og friluftsansjonene og friluftsrådet har kompetansen og virkemidlene for å ivareta natur og friluftsansjonene i fylket, og samlokalisering vil føre til en mer aktiv og reell medvirkning med et bedret kunnskapsgrunnlag.

Det er behov for praktiske løsninger og forbedringer også innenfor andre felter som fjellveiledning, gjestehavn og utstyrssentral. Gjennom et "Naturhus" ville disse interessene bli styrket.

Rammene må legges godt til rette med infrastruktur, samarbeid og ressurser. Tromsø kommune har vært en foregangsby for å støtte opp om frivillige innen kulturlivet og organisert idrett. Samme positive satsing vil også kunne gi betydelige effekter innenfor natur-, friluftsliv- og folkehelsefeltet.

"Naturhuset" - viktige løft og folkehelseaktør

Et "Naturhus" for natur- og friluftsansjonene og allmennheten vil løfte Tromsø og regionen ytterligere gjennom positiv merkevarebygging, bedret folkehelse og gode opplevelser for folk flest.

Friluftsliv er lavterskel, sosialt utjevne og landets største enkeltkilde til fysisk aktivitet med dokumentert effekt på psykisk og fysisk helse. Et "Naturhus" vil styrke mulighetene for å stimulere, informere og tilrettelegge for økt fysisk aktivitet i naturen, med inaktive som hovedmålgruppe.

Natur- og friluftsansjonene representerer viktige tradisjoner og solid erfaring.

Å samle dem under ett tak vil utløse:

- Effektiv drift og samhandling – frigjøring av ressurser til kjerneoppgaver innenfor friluftsliv
- Kompetanseutveksling og synergieffekter
- Økt aktivitetsnivå og nyskaping
- Tydeligere profil og økt tilgjengelighet for publikum, presse og politikere

Disse effektene vil gi Tromsø og regionen viktige løft innenfor følgende felter:

1. Publikumsstjeneste om friluftsliv og naturopplevelser
2. Kompetansesenter på natur, friluftsliv og landskap i nord
3. Folkehelse

1. Publikumsstjenester om friluftsliv og naturopplevelser

- Naturturistkontor med åpen dør til natur og naturopplevelser i nord overfor folk flest og de mange tilreisende. Kvalifisert informasjon, allmennopplysning og opplæring. Om turruter, hytter, fiskeplasser, topper, gamle ferdselsveier, m.m.
- Naturlos - Aktiv formidling rundt naturarven og regional historie, natur- og kulturvandring
- Kurs og aktiviteter (Turlederskap og guiding, løypemerking, jegerprøve, fluebinding, skred, mestring og sikkerhet i fjellet, m.m.)
- Utstyrssentral for utleie og utlån av turutstyr til skoler og organisasjoner
- Gjestehavnbetjening med sanitærdel
- Møteplass

2. Kompetansesenter på natur, friluftsliv og landskap i nord

- Friluftsliv og naturbasert reiseliv – mål å minimere slitasje i sårbar arktisk natur, gjøre områder tilgjengelige ved merking og informasjon, samt å ivareta sikkerhet generelt, og i bratt terreng spesielt med fokus på skredkunnskap. Balansere mellom å få flest mulig ut i naturen og å forvalte den best mulig
- Aktiv medvirkning – i verneområdeforvaltning, vannforvaltning, arealsaker, m.m.
- Landskapstradisjoner, historiske stier og gamle ferdselsveger mellom kyst og innland - på tvers av riksgrensene
- Nordområdeprofil

Et fagmiljø vil kunne ta oppdrag for kommune og fylkeskommune som kartlegging og verdivurderinger av landskap og friluftsområder, forvaltningsplaner offentlig sikrede friluftsområder.

3. Folkehelse

- Natur og friluftsliv som metode i folkehelsesarbeidet – forebygging som hovedstrategi

Rom- og arealbehov

- Kontordel
- Møte-/ kursrom
- Utstillingsdel
- Utstyrssentral
- Ekspedisjon i 1. etasje
- Sanitærrrom

Kontordel

Kontorer, arkiv, lagerrom

Maskinrom: kopimaskin, skriver, med mer, papir

Kjøkken

Pauseplass kombinert med 3 - 4 gjesteplasser ved "fagbibliotek"/ tidsskrifthyll.

Sanitærrrom: 1 vanlig toalett og dusj/ garderobe

Møte-/ kursrom

Kapasitet 30 – 40 stk.

Simulator

Utstillingsdel

Turlivets historie, sikkerhet, skred, mm

Utstyrssentral

med lager og garasje

Ekspedisjon i 1. etasje

Naturturistkontor, publikum, gjestehavnfunksjon, utstyrssentral

Romslig "skranke" med noen sitteplasser

Butikk - i tilknytning til skranken

Sanitærrrom

Betalt tjeneste for turfolk og seilere med HC toalett, toaletter, dusj/ garderobe og vaskemaskin

Lokalitet

Per i dag foreligger et reelt alternativ for "Naturhuset" i Tromsø, Kirkegata 2 på Prostneset som er bygd i 1902 som administrasjonsbygg for Tromsø Amt Dampskibsselskab. Huset er kommunal eiendom, har god tilgjengelighet, nærhet til havna og ny terminal, samt en mangfoldig historie. Flere av aktørene skal flytte ut i 1. etasje og kjeller i 2012, og Tromsø havn ønsker ikke å beholde bygget i eget eie.

Dersom det fins andre og bedre alternativer, kan det selvsagt vurderes, men Troms Turlag, Tromsø seilforening og Ishavskysten friluftsråd holder til i dette bygget i dag.

Økonomi

Den husleie organisasjonene i dag betaler hver for seg, kan gå inn i driften. Møter og kurs vil kunne skape inntjening. Organisasjonene har ikke økonomisk kapasitet til selv å kunne kjøpe et hus. Tromsø kommune sikrer "Naturhuset" lokaler og utstyrssentral for å sikre en leverandør av folkehelsestjenester.

Behovet for et naturturistkontor med informasjonstjeneste som ivaretar sikkerhet og gjestehavnbetjening, må organiseres og finansieres i et samarbeid med kommunale, fylkeskommunale og statlige myndigheter. Viktig infrastruktur må forberedes gjennom RDA finansiering og for øvrig være interessant for bidrag fra sentralt hold.

Framdrift

2011 Forberedelser

2012 Møter om avklaring og samarbeid med Tromsø kommune, Tromsø havn, Troms fylkeskommune og statlige myndigheter.

Avklaring og avtaler om lokaler og økonomi / Finansiering RDA

2013 Åpning Naturturistkontor

2014 Utstyrssentral i terminalen